

Verksamhetsrapport

efter kvalitetsgranskning av undervisning på
yrkesprogram vid Westerlundska gymnasiet i
Enköpings kommun

Innehåll

Inledning

Fakta om skolan

Bakgrund och syfte

Frågeställningar

Resultat

Metod och genomförande

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av undervisning på yrkesprogram under hösten 2013 och våren 2014. Granskningen vid Westerlundska gymnasiet i Enköpings kommun ingår i detta projekt. På skolan granskades undervisningen i årskurs 2 på restaurang- och livsmedelsprogrammets inriktning kök och servering.

Westerlundska gymnasiet besöktes den 5-7 och den 19 november 2014. Ansvariga inspektörer har varit undervisningsrådet Anna Kjellberg och utredaren Sture Löf. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande. Granskningen har ett uttalat elevperspektiv vilket innebär att inspektörerna under tre dagar har följt en klass i årskurs 2.

Kvalitetsgranskningen av undervisning på yrkesprogram genomförs i ytterligare 63 gymnasieskolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som har ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Den enskilda rapporten kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Fakta om Westerlundska gymnasiet

Westerlundska gymnasiet är en kommunal gymnasieskola i Enköpings kommun. På skolan finns totalt ca 1 200 elever varav ca 50 går på restaurang- och livsmedelsprogrammet. Westerlundska gymnasiet har 13 nationella program; barn- och fritidsprogrammet, bygg- och anläggningsprogrammet, ekonomiprogrammet, el- och energiprogrammet, estetiska programmet, fordons- och transportprogrammet, handel- och administrationsprogrammet, introduktionsprogram, naturvetenskapsprogrammet, restaurang- och livsmedelsprogrammet, samhällsvetenskapsprogrammet, teknikprogrammet samt vård- och omsorgsprogrammet. Yrkeslärarna på restaurang- och livsmedelsprogrammet bildar tillsammans med några lärare i gymnasiegemensamma ämnen ett arbetslag. Arbetslaget leds av en programansvarig biträdande rektor. Programmet är beläget i en separat byggnad där eleverna har sina flesta lektioner.

Bakgrund och syfte

I och med reformeringen av gymnasieskolan 2011 renodlades skillnaderna mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program. Syftet med reformen var att bättre förbereda eleverna för kommande arbete eller vidare studier samt att öka genomströmningen i gymnasieskolan. En bättre genomströmning i gymnasieskolan är en vinst både för individen och för samhället. Genomströmningen skiljer sig mellan olika program, där avbrotten överlag är vanligare på yrkesförberedande program än på studieförberedande program. Elever som avbryter sina gymnasiestudier uppger själva att de saknar motivation för skolan, att utbildningen upplevs som meningslös och att skolan inte gett det stöd eleverna har behov av.

Elever som har avbrutit sina studier har många gånger inte upplevt att de varit delaktiga i beslut om arbetssätt och arbetsformer i skolarbetet och det som förväntats göras i skolan har inte stämt överens med vad eleverna själva velat. Enligt forskningen blir elever mer studiemotiverade när de upplever att de själva kan vara delaktiga i att utforma undervisningen och dess innehåll. Själständighet och ansvar för den enskilda eleven betonas i skollagen och i läroplanen.

Forskningen visar även att eleverna upplever det som mer motiverande och mer meningsfullt med yrkesämnena då de själva kan identifiera sig som exempelvis en blivande kock eller mekaniker och att de får arbeta med något "som är på riktigt". Yrkesämnena kan också fungera som en ingång till motivation och självförtroende även för de gymnasiegemensamma ämnena. I arbetet med

yrkesämnena kan eleverna se behov av att använda kunskaper i gymnasiegemensamma ämnen. Lärande underlättas om det sker i meningsfulla sammanhang, exempelvis genom att i ämnet matematik räkna ut måtten på något som ska tillverkas.

Lärarna har en central roll i att, medvetet eller omedvetet, påverka elevernas motivation och självbild. Det är inte ovanligt att elever på yrkesprogram har erfarenheter från stödundervisning i grundskolan. För elever som har tidigare negativa erfarenheter är det extra viktigt att inte försättas i situationer där de misslyckas igen. Istället gynnas elevernas självförtroende av att de får känna att de lyckas och får bekräftelse på sin progression. Därför är det viktigt med tydlig och löpande återkoppling.

Elever på yrkesprogrammen har ofta relativt låga meritvärden från grundskolan, något som kan vara en indikation på att eleverna inte fått tillräckligt stöd eller motiverats i tillräcklig omfattning under tidigare studieår och att det därför i denna elevgrupp finns stödbehov, bristande motivation och negativa erfarenheter från tidigare studier. Skolverket har påtalat att stödinsatser ofta sätts in för sent. Det konstateras att särskilt stöd främst ges i gymnasiegemensamma ämnen, men sällan i programgemensamma ämnen, vilket också bekräftas av erfarenheter från Skolinspektionens sammanhållna tillsyn av utbildningsföretag.

Kvalitetsgranskningens syfte är att granska om elever på yrkesprogram får en ändamålsenlig undervisning som stärker deras motivation att lära, för att därigenom skapa goda förutsättningar för att eleverna ska nå utbildningens mål och slutföra utbildningen. Elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen utgör ett särskilt fokus i granskningen.

Frågeställningar

Möter undervisningen på yrkesprogrammen elevernas intressen, förväntningar och behov så att eleverna upplever undervisningen som meningsfull?

För att besvara den övergripande frågeställningen utgår Skolinspektionen från nedanstående underfrågor:

- Har eleverna inflytande över undervisningen och anpassas den därefter?
- Placeras kunskapsinnehållet i ett för eleverna meningsfullt sammanhang för att därigenom konkretisera lärandet?

- Får eleverna kontinuerlig återkoppling för att synliggöra lärande och progression och därmed stärka tilliten till den egna förmågan?
- Får elever i behov av särskilt stöd åtgärder som är anpassade så att eleven ges goda förutsättningar att slutföra utbildningen?

Resultat

Utifrån tidigare nämnda bedömningsområden har Skolinspektionen bedömt kvaliteten i undervisningen på restaurang- och livsmedelsprogrammets inriktning kök och servering och identifierat två prioriterade utvecklingsområden. Dessa beskrivs nedan.

Utvecklingsområden

Har eleverna inflytande över undervisningen och anpassas den därefter?

BEHOV AV UTVECKLING AV ELEVERNAS MÖJLIGHET ATT AKTIVT PÅVERKA UNDERVISNINGEN

Även om eleverna i flera avseenden verkar ha goda möjligheter att utöva inflytande över undervisning, finns det delar som kan utvecklas. En förutsättning för elevernas möjligheter att utöva inflytande på utbildningen är enligt läroplanen för gymnasieskolan att skolan klargör utbildningens mål. Enligt intervjuade elever går de flesta lärarna igenom och förklarar kunskapskrav och mål i ämnesplaner och kursplaner. Eleverna känner däremot inte till utbildningens mål, dvs. examensmålen.

Eleverna uppger att de har tagit upp *"om man bråkat med en lärare"* vid klassråd men att det *"inte leder någonstans"*. De anser sig vidare ha förhållandevis små möjligheter att påverka arbetssätt och arbetsformer i undervisningen vilket eleverna uttrycker som att *"alla ska arbeta på samma sätt"*, vilket också framgår av skolenkäten.

Att låta eleverna få utvärdera undervisningen är ett annat sätt att utöva elevinflytande. Lärarna beskriver hur man varje vecka utvärderar undervisningen i yrkesämnen. De menar dock att intresset från elevernas sida är svalt.

Lärarna uppger att de vid starten av varje ny kurs alltid går igenom mål och kunskapskrav. Enligt lärarna behöver eleverna en tydlig struktur i utbildningen. De uttrycker att *"vi måste hela tiden påminna eleverna om vad som ska göras"*. Lärarna ger exempel på hur eleverna ges möjlighet att påverka arbetssätt och arbetsformer i undervisningen. Eleverna har exempelvis fått skapa matsedlar för olika länder och planera och genomföra inköpen. Lärarna menar att intresset från eleverna för delaktighet i planeringen av undervisningen är ganska

lågt. Lärarna uppger att klassråd är svåra att genomföra och att *"eleverna vill hellre gå hem"*. En del problem beror enligt lärarna på att eleverna inte alltid har fått tillräcklig information om vad som krävs på restaurang- och livsmedelsprogrammet. Lärarna uppger att eleverna när de börjar på programmet blir förvånade över att utbildningen också innehåller moment som metodmatlagning och städning.

Rektorn menar att skolan arbetar mycket med att stärka elevernas delaktighet. Enligt rektorn genomförs kursutvärderingar men hon vet inte hur resultaten, dvs. elevernas synpunkter, används på restaurang- och livsmedelsprogrammet. Rektorn har i skolans verksamhetsplan satt upp mål för ett ökat elevinflytande i samtliga ämnen.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att elevernas kännedom om målen och kunskapskraven varierar mellan ämnena. Alla undervisande lärare på Westerlundska gymnasiet restaurang- och livsmedelsprogram behöver tydliggöra utbildningens examensmål för eleverna. Skolans arbete med delaktighet och elevernas inflytande över innehållet i undervisningen behöver också utvecklas.

Placerar kunskapsinnehållet i ett för eleverna meningsfullt sammanhang för att därigenom konkretisera lärandet?

SAMVERKAN FÖR ELEVERNAS LÄRANDE

Enligt läroplanen ska lärarna samverka med varandra för att nå utbildningens mål. Rektorn har ett särskilt ansvar för att lärare i olika kurser samverkar så att eleverna får ett sammanhang i sina studier. Granskningen av Westerlundska gymnasiet visar att detta är ett utvecklingsområde för skolan.

Intervjuer och lektionsobservationer visar att samverkan mellan lärare i gymnasiegemensamma ämnen och lärare i yrkesämnena sker i liten utsträckning. Lärarna uppger att man föregående läsår 2012/13, i årskurs 1, samverkade mellan yrkesämnena och bland annat ämnet engelska och matematik. Eleverna får översätta facktermer och recept. De skulle sedan filma hur de bakade och presentera arbetet för klassen. Eftersom de fanns en oro i klassen läsåret 2012/13 sköts dock arbetet enligt lärarna upp.

Rektorn uppger att ovanligt många av de lärare som undervisar i gymnasiegemensamma ämnen inte tillhör restaurang- och livsmedelsprogrammet. Detta försvårar möjligheterna till samverkan mellan de olika lärargrupperna. Samtliga arbetslag har dock fått i uppdrag att under läsåret diskutera hur de kan utveckla samverkan.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att samverkan mellan yrkeslärare och lärare i gymnasiegemensamma ämnen behöver utvecklas så att eleverna får en helhet. Även arbetet mot utbildningens examensmål kan förbättras om programmet utvecklar en fungerande samverkan mellan yrkeslärare och lärare i gymnasiegemensamma ämnen.

Metod och genomförande

Under hösten 2013 och våren 2014 granskar Skolinspektionen kvaliteten på undervisningen på gymnasieskolans yrkesprogram vid 64 skolor i landet. Av dessa skolor har 54 kommunala huvudmän och 10 fristående huvudmän.

Granskningen har avgränsats till en klass i årskurs 2 på det aktuella programmet och inriktningen. Granskningen har genomförts genom att inspektörerna inför besöket i skolan har tagit del av schema, klasslista och poängplan för den aktuella klassen. Rektorn på det granskade programmet har också besvarat en verksamhetsredogörelse. Utöver detta har en enkät genomförts med elever vid det granskade programmets årskurs 2. I samband med besöket har inspektörerna tagit del av åtgärdsprogram, betygskatalog och individuella studieplaner i den aktuella klassen. Det saknas protokoll från skolans lokala programråd.

Vid besöket har lektioner i ämnena bagerikunskap, engelska, historia, matlagning och naturkunskap observerats. Elever har intervjuats både enskilt och i grupp. Dessutom har lärare, rektorn och representanter för elevhälsan och studie- och yrkesvägledningen intervjuats. Besöket har avslutats med en muntlig återkoppling till rektorn om de preliminära resultaten av granskningen. Rektorn har tagit del av och getts möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.